

Արշակ Ավետիսյան (Kash Ra)

Ինչ՞ գիտենք մենք
մեր մասին

Arshak)

Ինչ՞ գիտենք մենք մեր մասին

<https://litres.ru/74443758>

SelfPub; 2026

Аннотация

Միանգամայն տարբեր մարդկանց մի խումբ՝ բուդդայական, քրիստոնյա, մուսուլման, կաբբալիստ, գիտնական-մատերիալիստ, մի երիտասարդ, ինչպես նաև վարորդն ու գրոսավարը, պատահականորեն հայտնվում են միևնույն միկրոավտոբուսում, որը ձնաբքի պատճառով խցանվել է ալպիական լեռնանցքում: Այս ստիպողական կանգառը վերածվում է բազմաժամյա գրույցի, որի ընթացքում նրանք քայլ առ քայլ անցնում են մարդկային գիտակցության ամբողջ ուղին՝ Շումերի ու Եգիպտոսի առաջին առասպելներից, Կրիշնայի, Մովսեսի, Ջրադաշտի, Բուդդայի, Քրիստոսի և Մուհամմեդի միջով դեպի մեր օրերը, այն սինթեզը, որն առաջարկել են Շրի Աուրոբինդոն և Մայրը: Սա կրոնների վեճ չէ և ոչ էլ քարոզ: Սա փորձ է՝ տեսնելու միասնական էվոլյուցիոն գիծը բոլոր տարբերությունների հետևում և հասկանալու, թե ո՞ր կարող է մարդն առաջ շարժվել հետո: Գիրքը գրված է կենդանի, պատմողական ձևով և ուղղված է նրանց, ովքեր իմաստը փնտրում են ոչ թե պատրաստի պատասխանների, այլ ազնիվ, համատեղ փնտրտույքների մեջ:

Arshak Avetisyan (Kash Ra)

**Ինչ գիտենք
մենք մեր մասին**

Ինչ գիտենք մենք մեր մասին

Մարդկային գիտակցության միասնական
ուղին . հին ավանդույթներից մինչև
ինտեգրալ յոգա

Արշակ Ավետիսյան (Kash Ra)

arshakavetisian@gmail.com

Երևան 1.08.2026

Շնորհակալություն

Ես իմ երախտագիտությունն եմ հայտնում պատմական
նյութերի հետազոտման, տեքստի կառուցվածքավորման,
թարգմանության և արհեստական բանականության
ժամանակակից տեխնոլոգիաների կիրառմամբ գրքի
գեղարվեստական ձևավորմանն աջակցելու համար:

Բովանդակություն

- Գլուխ 1. Մեկ միկրոավտոբուսի ուղևորները
- Մաս 1. Ալպիական անցում
- Մաս 2. Շումերներ
- Գլուխ 2. Գիտակցության էվոլյուցիոն ուղին
- Գլուխ 3. Շունչը, որ ստիպում է ամեն ինչին ապրել
- Մաս 1. Ի՞նչ է գիտակցությունը
- Մաս 2. Ճիշտ դատողություն
- Գլուխ 4. Կրիշնա և աստվածային խաղ
- Մաս 1. Սեր և լիա
- Մաս 2. Միասնություն
- Գլուխ 5. Մովսես և Ելք
- Գլուխ 6. Կրակը և Մեծ Ընտրությունը
- Գլուխ 7. Փակուղի թե՛ Մարդը կգերազանցվի՞
- Գլուխ 8. Բուդդայի Լույսը և Կարեկցանքի Ուղին
- Գլուխ 9. Տեսանկյուն
- Գլուխ 10. Քրիստոնեություն
- նՄաս 1. Սեր և Խաչելություն
- Մաս 2. Սովերներ և գեղեցկության վերադարձը
- Գլուխ 11. Իսլամ
- Գլուխ 12. Սինթեզ և Ինքնանվիրում
- Վերջաբան

Գլուխ 1. Մեկ միկրոավտոբուսի ուղևորները
Մաս 1. Ալպիական անցում

2025 թվականի ձմեռն է: Լեռնային ճանապարհի ավստրիական Ալպերում՝ Ինսբրուկից ոչ հեռու: Ջենֆելդի

հարևանությամբ գտնվող գյուղական մի փոքրիկ համաժողովների կենտրոնում ընթանում էր երկօրյա միջկրոնական ֆորում՝ «Ավանդույթ և ժամանակակից կյանք. երկխոսություն իմաստի շուրջ» թեմայով:

Կազմակերպիչները լոգիստիկային ժամանակակից մոտեցում էին ցուցաբերել. կայքի ավտոմատ ամրագրման համակարգը հյուրերին օդանավակայանից տեղափոխող մեքենաներում բաշխել էր բացարձակապես պատահականության սկզբունքով: Ոչ ոք չէր կարող պատկերացնել, որ այս կույր թվային ալգորիթմը «Mercedes Sprinter»-ի սրահում միևնույն տարածության մեջ կփակի մարդկանց, ում ներքին աշխարհները դարեր շարունակ փնտրել են միևնույն հարցի պատասխանը:

Երբ միկրոավտոբուսը դուրս էր գալիս տերմինալից, ձյան փաթիլները խաղաղ ու սահուն իջնում էին դիմապակույն՝ ստեղծելով հարմարավետ եվրոպական հեքիաթի պատրանք: Բայց հենց մեքենան մտավ լեռնային կիրճի խորքը, ձնաբուրքը կտրուկ կատաղեց: Պատուհանից այն կողմ սկսեց ոռնալ քամին, իսկ տեսանելիությունը նվազեց մինչև մի քանի մետր: Ղեկին նստած էր հիսունամյա Ֆրանցը՝ տեղացի մի վարորդ՝ թիկնեղ, սակավախոս, գործած գլխարկով, իսկ նրա կողքին՝ օգնական-գբոսավար Սոֆին՝ Ջալցբուրգի համալսարանի գեղեցիկ ուսանողուհին, ով համատեղության կարգով աշխատում էր տեղափոխումների ոլորտում: Նա հեշտությամբ անգլերենից անցնում էր գերմաներենի, օգնում էր ուղեբեռի հարցում և

պատասխանում ճանապարհի մասին հարցերին:

Հանկարծ մեքենան կանգ առավ: Շարժիչը շարունակում էր հանգիստ աշխատել՝ տաքացնելով սրահը, բայց Սոֆին, կարճ հետախուզությունից հետո վերադառնալով, կամացուկ փսփսաց Ֆրանցի ականջին. «Առջևում ձնաշերտ է թափվել: Զանապարհ չկա: Բութն ուժեղանում է»: Զրոյական տեսանելիության պայմաններում նեղ ոլորանի վրա հետ դառնալը բացահայտ ինքնասպանություն էր: Մնում էր միայն մեկ բան՝ սպասել ձնամաքրող տեխնիկային:

Սրահի ուղևորները դեռ չգիտեին, որ հսկայական ձնահյուսն արդեն փակել էր ճանապարհը նաև իրենց թիկունքում՝ նրանց անողորքաբար փակելով այս ձնե գերության մեջ: Նրանք չգիտեին, որ ստիպված են լինելու այս միկրոավտոբուսում անցկացնել ավելի քան քսան ժամ:

Բոլորն էլ ուղևորվում էին միևնույն համաժողովին: Նրանցից ոչ ոք նախկինում ծանոթ չէր: Նրանք էին.

Քառասունամյա Թենգինը՝ Շվեյցարիայի վանքերից մեկի բուդդայական վանականը, ով նստած էր պարզ մուգ բաճկոնով՝ գցված շագանակագույն հանդերձի վրայով: Նրա դիմաց տեղավորվել էր հայր Միխայիլը՝ Մերֆիայից եկած ուղղափառ քահանան՝ խնամված ու գեղեցիկ մորուքով մի տղամարդ: Փոքր-ինչ հեռու նստած էին երեսունհինգամյա Յուսուֆը՝ Վիեննայից եկած իսլամական էթիկայի դասախոսը, և Էլին՝ Երուսաղեմից ժամանած Կաբբալայի լուռ, ներամփոփ հետազոտողը՝ բարակ ակնոցներով: Նրանց կողքին նստած էր դոկտոր Աննա

Բերգը՝ Մյունխենից եկած տեսաբան ֆիզիկոսը, ով համոզված մատերիալիստ էր:

Եվ միայն ամենահետևի նստատեղին՝ պատուհանի մոտ, նստած էր երեսունամյա մի հայ երիտասարդ՝ երևանցի Արշամը՝ դեմքի կանոնավոր դիմագծերով և բարեհամբույր, ջերմ ժպիտով:

— Առայժմ առաջ գնալ չի կարելի,— հանգիստ ասաց Ֆրանցը:— Անվտանգության կանոններն են պահանջում: Սպասում ենք, մինչև ձնամաքրողները անցնեն, կամ տեսանելիությունը մի փոքր լավանա:

Շարժիչը թողեցին աշխատել ցածր պտույտների (պարապ ընթացքի) վրա, որպեսզի սրահը տաք մնա: Լապտերները լուսավորում էին սպիտակ հողմապտույտը: Դրսում միաժամանակ թե՛ լուռ էր, թե՛ խորհրդավոր արձագանքող. լսվում էր միայն քամու և թափվող ձյան աղմուկը: Սկզբում բոլորը պարզապես լուռ նստած էին: Ինչ-որ մեկը հանեց հեռախոսը, բայց կապը շատ թույլ էր: Մոֆին առաջարկեց տաք թեյով լի թերմոսը, որն իր հետ վերցնում էր հենց այսպիսի դեպքերի համար: Բաժակները սկսեցին փոխանցվել ձեռքից ձեռք:

Ջրույցը սկսվեց սովորականի պես, կենցաղային թեմայով:

— Լավ է, որ հենց լեռնանցքի վրա չմնացինք,— նկատեց Յուսուֆը:— Անցած անգամ Թուրքիայում ինձ հետ հենց այդպես պատահեց: Երեք ժամ սպասեցինք:

Հայր Միխայիլը գլխով արեց.

— Մեզ մոտ՝ լեռներում, նույնպես պատահում է: Կարևորը

չղայնանալն ու չներվայնանալն է:

Թենգիմը ժպտաց.

— Ձյունը միևնույն է թափվում է՝ մենք այստեղ կանք, թե ոչ: Կարելի է պարզապես նստել ու սպասել:

Դոկտոր Բերգը նայեց պատուհանից դուրս և թոթվեց ուսերը.

— Ֆիզիկայի տեսանկյունից ամեն ինչ կանխատեսելի է. խոնավ օդ, ցածր ջերմաստիճան, լեռների օրոգրաֆիա (ռելիեֆ): Պարզապես տհաճ է լոգիստիկայի համար:

Էլին կամացուկ ավելացրեց.

— Կաբբալայում ասում են, որ այն ամենն, ինչ կատարվում է, ունի ներքին իմաստ: Նույնիսկ այս ստիպողական կանգառը:

Ֆրանցը, աչքը ճանապարհից չկտրելով, փնթփնթաց.

— Իմաստը պարզ է՝ որպեսզի ոչ ոք չթոշի անդունդը (ձորը): Ես քսան տարի է՝ վարում եմ այս ճանապարհներով: Սոֆին ծիծաղեց.

— Իսկ ես այս կես տարվա ընթացքում արդեն սովորել եմ: Երբեմն ուղևորները սկսում են վիճել քաղաքականությունից, երբեմն էլ լուռ են մնում ամբողջ ճանապարհին: Այսօր, կարծես թե, գրույց է սպասվում:

Արշամը մեղմ ժպիտով դիտում էր բոլորին:

Ոչ ոք չէր կարող դուրս գալ. դրսում այնպիսի բուք էր, որ տասը քայլ այն կողմ մեքենան արդեն կորչում էր տեսադաշտից: Դռները բացել ցանկություն չկար. ցուրտն իսկույն սողում էր ներս: Մնում էր նստել, թեյ խմել ու խոսել:

Այդպես էլ եղավ: Սկզբում քննարկում էին եղանակը և երեկոյան գրանցումից ուշանալը: Հետո ինչ-որ մեկը հարցրեց, թե ով որ բաժնում է գրանցվել: Իսկ հետո գրույցն ինքնաբերաբար թեքվեց դեպի այն, թե ընդհանրապես ինչու է նրանցից յուրաքանչյուրը գնում այս ֆորումին: Ոչ ոք ոչ մեկին չէր համոզում և չէր քարոզում: Պարզապես վեց տարբեր հայացքներ ու երկու տեղացի մարդիկ հայտնվել էին միևնույն տաք սրահում՝ ձնաբքի մեջտեղում, և ժամանակն անցկացնելու ուրիշ ոչ մի ձև չկար:

Մաս 2. Շումերներ

Զրույցը, ինչպես հաճախ է պատահում նման ստիպողական դադարների ժամանակ, սկզբում պտտվում էր պարզ, կենցաղային բաների շուրջ: Թե ով որտեղից է թռել, ով ինչ գեկույց է պատրաստել, ով արդեն եղել է նմանատիպ հանդիպումների: Յուսուֆը պատմում էր Վիեննայի ուսանողների մասին, ովքեր ավելի ու ավելի հաճախ են հարցեր տալիս ծիսակարգի իմաստի մասին: Հայր Միխայիլը հիշում էր սերբական վանքերը ձմռանը: Թենգինը ժպտում էր և գրեթե չէր խոսում. միայն երբեմն արտասանում էր կարճ արտահայտություններ, որոնցից ներսում ամեն ինչ մի տեսակ ավելի խաղաղ էր դառնում:

Էլին երկար ժամանակ լուռ էր՝ նայելով մութ պատուհանից այն կողմ, որտեղ կատաղի պտտվում էին ձյան փաթիլները: Հետո հանկարծ արտասանեց.

— Ամենագարմանալին այն է, որ մենք բոլորս փնտրում

ենք միևնույն բանը, միայն թե տարբեր ճանապարհներով։ Իսկ այդ ամենը սկսվել է շատ վաղուց։ Ավելի վաղ, քան մեծամասնությունը սովոր է մտածել։

Աննա Բերգը շրջեց գլուխը.

— Իսկ Դուք ինչի՞ մասին եք խոսում։

— Շումերի,— հանգիստ պատասխանեց Էլին։— Իսկական օրրանի մասին։ Էրիդու, Ուրուկ, Ուր քաղաքները։ Շումերներն ապրում էին Միջագետքի (Մեսոպոտամիայի) հարավում՝ ժամանակակից հարավային Իրաքի տարածքում՝ Տիգրիս և Եփրատ գետերի միջագետքում։ Նրանց քաղաքները՝ Ուրուկը, Ուրը, Էրիդուն և մյուսները, մարդկության առաջին իսկական քաղաքներից էին։

Գրային համակարգը, արարչագործության, ջրհեղեղի մասին առաջին առասպելները, աստվածների մասին, ուլքեր չափագանց նման էին մարդկանց և միևնույն ժամանակ՝ բոլորովին այլ էին։ Մոտավորապես մեր թվարկությունից առաջ 4000 թվականից մինչև 1750 թվականը։ Վաղդինաստիական շրջան՝ մեր թվարկությունից առաջ քսանիններորդից քսաներեքերորդ դարերը։ Նրանք գրեթե հազար տարի կողք կողքի ապրել են վաղ Եգիպտոսի հետ։

Աննան գլխով արեց.

— Թվականները հիմնականում ճիշտ են։ Ուրուկյան շրջանը չորրորդ հազարամյակից է, գրի գյուտը՝ մոտավորապես 3600–3500 թվականներին։ Հնագիտությունը հաստատում է դա։

Զրույցն ավելի խորացավ: Էլին խոսում էր մարդկության ամենաառաջին առասպելների մասին, որոնք դեռ Միջագետքում արձանագրվել էին կավե սալիկների վրա: Դրանք սկսվում էին հենց այն ահռելի ջրային տարերքի հանդեպ տաժած սարսափով, որը ջնջում էր սովորական աշխարհը:

Խոսքը մեծ ջրհեղեղի մասին է, որը նկարագրված է հնագույն մեսոպոտամյան (միջագետքյան) ավանդագրույցներում (հատկապես «Ատրահասիսի Էպոսում» և «Գիլգամեշի Էպոսում»): Ըստ այս առասպելների՝ աստվածները համաշխարհային ջրհեղեղ են ուղարկել մարդկության վրա: Փրկվել է միայն մեկ արդարամիտ մարդ՝ իր ընտանիքի և կենդանիների հետ: Հենց այս հնագույն պատմությունն է հետագայում իր արձագանքը գտել Նոյի մասին աստվածաշնչյան պատմության մեջ: Սյուժեները չափազանց նման են, թեև ջրհեղեղի պատճառները շումերական և աստվածաշնչյան ավանդույթներում բացատրվում են տարբեր կերպ:

Շումերներն առաջինն էին, որ փորձեցին իմաստավորել այդ վախը: Նրանց համար բնությունը պարզապես ֆիզիկա չէր և ոչ էլ սոսկ Մեկ Միասնական Աստծո կամքը: Այն կոլոսալ, կամակոր ուժերի բախման դաշտ էր: Նրանց աստվածները ջրհեղեղ էին ուղարկում, որովհետև մարդիկ «չափազանց շատ էին աղմկում» և խանգարում էին իրենց քնել: Շումերական դարաշրջանի մարդն իրեն գգում էր հողմապտույտի մեջ ընկած մի փոքրիկ ավազահատիկ,

խաղալիք՝ ասեղ տարերքների ձեռքում: Միակ բանը, որ նա կարող էր անել, իր սեփական փոքրիկ, կանոնակարգված աշխարհը՝ իր օրրան-քաղաքակրթությունը կառուցելու փորձն էր և աստվածներին աղերսելը, որ բարկությունը փոխեն գթասրտության: Նույնիսկ անմահություն փնտրող Գիլգամեշն ի վերջո հասկացավ. աստվածները կյանքը պահեցին իրենց, իսկ մարդկանց բաժին հանեցին մահը: Գիլգամեշը Ուրուկ քաղաքի առասպելական (և, հավանաբար, պատմական) թագավորն է, մեզ հասած հնագույն էպոսի հերոսը: «Գիլգամեշի էպոսում» պատմվում է Էնկիդուի հետ նրա ընկերության, մահվան սարսափի և անմահության ապարդյուն փնտրտուքների մասին:

Հենց այդ պահին, երբ հնագույն սարսափի մասին գրույցն արդեն իր թափն էր հավաքել, Աննան հանկարծ լռեց կիսատ խոսքի վրա: Նա նայում էր իր ներսը: Մատները սեղմեցին նստատեղի եզրը:

— Ինձ... թվում է՝ օդը չի հերիքում,— արտասանեց նա անհավասար ձայնով:— Եվ սիրտս... տարօրինակ է:

Հնոցն արագորեն պատում էր նրան: Ճակատին սառը քրտինք հայտնվեց: Շնչառությունը դարձավ կարճ ու կտրտված: Աչքերը լայնացան հանկարծակի վախից:

Սոֆին ակնթարթորեն բացեց դեղատուփը: Բինտեր, սպեղանիներ, ջերմիջեցնող, հականեխիչ, թեթև հանգստացնող... բայց հենց սրտի ախտանիշների կամ սուր հեղուկ դեմ դեղամիջոցը չկար: Ցավալի անուշադրության պատճառով այն պարզապես չէին դրել:

— Անհրաժեշտ դեղը չկա,— շփոթված ասաց Սոֆին։—
Կապը գրեթե բացակայում է։

Սրահում իրարանցում սկսվեց։ Հայր Միխայիլը կռացավ
առաջ։ Յուսուֆը հանեց հեռախոսը։ Թենզինը նայում էր
լարված։ Էլին գունատվեց։

Այդ ժամանակ Արշամն առաջին անգամ տեղից
բարձրացավ։

Նա տեղից բարձրացավ առանց շտապելու, անցավ
նստատեղերի միջով ու նստեց հարևան աթոռի եզրին
այնպես, որ իր գլուխը հայտնվեց Աննայի գլխից փոքր-
ինչ ցածր։ Վերցրեց նրա դաստակն ու ցածրածայն
արտասանեց.

— Նայիր ինձ։ Միայն ի՛նձ։ Շնչիր ինձ հետ միասին։

Նա սկսեց շնչել դանդաղ, խորը, հավասարաչափ՝
ներշնչման և արտաշնչման պահերին անելով կարճ՝
մեկ վայրկյանանոց դադարներ։ Նրա ներքին վիճակը
բացարձակապես անվրդով էր։ Աննան աստիճանաբար
սկսեց որսալ այդ ռիթմը։ Ներշնչում... դադար...
արտաշնչում... դադար։ Մի քանի րոպե անց հեղուկ
նահանջեց, սրտի զարկերը կարգավորվեցին։

Երբ Աննան արդեն շնչում էր գրեթե բնականոն, Արշամը
հանդարտորեն ասաց.

— Ամեն ինչ կարգին է։ Մարմինը գիտի, թե ինչպես
վերադառնալ։ Նրան պարզապես պետք է հիշեցնել։

Ինչ-որ մեկը կհստա՞յն փնթփնթաց.

— Եթե մարմնին հնարավոր լիներ հիշեցնել, այն չէր

հիվանդանա: Իսկ հիվանդությունը մեր շուրջն է՝ երկայնքով ու լայնքով:

Արշամը մեղմորեն ժպտաց, բաց թողեց դաստակը և, ուղղվելով դեպի իր տեղը, պատասխանեց.

— Հենց դրանում էլ թաքնված է խնդիրը: Մենք չենք կարողանում հավատալ մարմնի հնարավորություններին, որովհետև չենք ճանաչում այն:

Նա նստեց ու լռեց: Սրահում իսկույն դժգոհության թեթև փսփսոց բարձրացավ:

— Մենք պետք է հավատանք Աստծուն՝ Արարչին,— ասաց հայր Միխայիլը,— այլ ոչ թե ինչ-որ մարմնի և նրա իբր թե թաքնված հնարավորություններին:

Յուսուֆը գլխով արեց.

— Մարմինն ընդամենը անոթ է: Իսկական ուժը միայն Բարձրյալի Կամքի մեջ է:

Էլին գգուշորեն նկատեց.

— Կաբբալայում մարմինը համարվում է սրբազան գործիք... բայց ակունքը, միևնույն է, ավելի վերևում է:

Թենգիմը հանդարտորեն արտասանեց.

— Մարմինն առաջանում է և անհետանում: Դրա հանդեպ կապվածությունը տառապանքի պատճառներից մեկն է:

Արշամը լռում էր՝ դեմքին մի մեղմ ժպիտ: Այդ ժամանակ Աննան, դեռևս գունատ, բայց արդեն ջինջ աչքերով, կշտամբանքով հայացք գցեց խոսողների վրա.

— Չէ՞ որ մենք բոլորս հենց նոր տեսանք, թե ինչ

տեղի ունեցավ: Գուցե այս երիտասարդի խոսքերում ինչ-որ ճշմարտություն կա՞: Բայց եթե անկեղծ լինեմ... ինքս էլ դեռ հակված չեմ հավատալու, որ կարողացա ինչ-որ կերպ «հիշեցնել» մարմնիս որևէ բանի մասին:

Սրահում դարձյալ լռություն տիրեց: Հենց այդ ժամանակ Արշամը նորից խոսեց՝ անդորր ու ցածրաձայն.

— Շումերներն իրենց լիովին նույնացնում էին մարմնի հետ: Աստվածների համար (շումերների պատկերացմամբ) այս մարմինը ոչ մի իսկական արժեք չուներ. այն ընդամենը մի գործիք էր, որն աղմկում է, աշխատում և խանգարում է քնել: Երբ մարմինը սկսում էր մահանալ, մարդն իրեն զգում էր ոչնչություն: Եվ այսօր, երբ մարմինը հանկարծ դավաճանում է մեզ, մեր ներսում ակնթարթորեն բարձրանում է նույն այդ հնագույն սարսափը. «Ես միայն այս մարմինն եմ: Եթե այն կոտրվում է՝ ես այլևս չկամ»:

Մենք մինչ օրս մեր մեջ կրում ենք այդ առաջին, արխայիկ վախը: Ամբողջ խնդիրը գիտակցության մեջ է՝ մարդկային ինքնագիտակցության մեջ:

Նա լռեց:

Սրահում տիրում էր խորին լռություն: Յուրաքանչյուրն ընկղմվեց իր ներքին ապրումների մեջ: Լսվում էր միայն շարժիչի հավասարաչափ տնտոցը և քամու ոռնոցը պատուհաններից այն կողմ: Ձյունը շարունակում էր թափվել:

Գլուխ 2. Գիտակցության էվոլյուցիոն ուղին

Արշամի խոսքերից հետո տիրած երկարատև լռությունը

ձգվում էր թանձր ու ծանր: Պատուհաններից այն կողմ
ձյունը դեռ թափվում էր, բայց արդեն՝ ավելի նոսր: Շարժիչը
հավասարաչափ տնտում էր:

Առաջինը չդիմացավ Ֆրանցը: Նա կիսով չափ
շրջվեց՝ արմունկով հենվելով նստատեղի թիկնակին, և
սովորականից բարձր ասաց.

— Պարոնա՛յք, պարոնա՛յք... ես բոլորտ եմ
հայտարարում: Ինչո՞ւ եք բոլորդ լռել: Ամեն օր չէ, որ
հանդիպում ես մարդկանց, ովքեր միևնույն վայրում և ինչ-
որ իմաստով մարմնավորում են ամբողջ մարդկությունը: Ես
մեծ ցանկությամբ ու անհամբերությամբ սպասում եմ այս
հետաքրքրաշարժ գրույցի շարունակությանը:

Թենգինը թեթևակի բարձրացրեց հոնքն ու հանգիստ
հարցրեց.

— Իսկ դուք ներկայացման տոմսեր գնե՞լ եք:

Սոֆին արագորեն վեր թռավ իր տեղից, լայն ժպտաց,
պարզեց ձեռքերն ու թեթևակի խոնարհվելով՝ ասաց.

— Այո՛, այո՛, գնել ենք: Իսկ ես այս ներկայացման
ռեժիսորն եմ:

Այնուհետև նա շարժումով և հայացքով մատնացույց արեց
Արշամին.

— Առաջարկում եմ հարցնել այս երիտասարդին, թե ո՞ր
և ինչպե՞ս է ընթանում մարդկային ինքնագիտակցությունը:

Բոլորը նայեցին Արշամին: Նա թեթևակի խոնարհեցրեց
գլուխն ու հանգիստ պատասխանեց.

— Այդ դեպքում մեզ ուրիշ բան չի մնում, քան հետևել մեր

քաղաքակրթության զարգացման Էվոլյուցիոն պատմական ընթացքին: Կարծում եմ՝ մեծարգո պարոն Էլին մեզ կպատմի այդ մասին:

Էլին մի պահ դադար տվեց՝ մտքերը հավաքելով, և սկսեց խոսել.

— Եթե շումերները կանգ էին առել բնության կամակոր ուժերի հանդեպ տաժաժ սարսափի և մարդուն գրեթե լիովին անցողիկ մարմնի հետ նույնացնելու վրա, ապա Եգիպտացիները կատարեցին հաջորդ նշանակալի քայլը:

Աննան իսկույն լրացրեց.

— Ժամանակագրական առումով դա իրոք հաջորդ մեծ շերտն է: Եգիպտոսի միավորումը տեղի է ունեցել մոտավորապես մեր թվարկությունից առաջ 3100 թվականին: Եվ այդ քաղաքակրթությունը գոյատևել է ավելի քան երեք հազար տարի:

Էլին շարունակեց՝ ջանալով խոսել պարզ ու հասկանալի.

— Եգիպտացիները սկսեցին այլ կերպ վերաբերվել մարմնին: Նրանք գտնում էին, որ այն պետք է պահպանել. այստեղից էլ առաջացավ մումիացումը: Նրանց համար մարմինը պարզապես անհետացող թաղանթ չէր: Նրանք հավատում էին, որ մարդը բաղկացած է մի քանի մասերից՝ Կա-ից և Բա-ից:

«Կա»-ն կենսական ուժն է, մարդու յուրօրինակ երկվորյակը (կրկնակը):

«Բա»-ն այն է, ինչ կարելի է անվանել հոգի, որը կարող է լքել մարմինն ու նորից վերադառնալ:

Կային նաև այլ բաղադրիչներ: Մարդն առաջին անգամ սկսեց հստակորեն պատկերացնել իր գոյությունը ֆիզիկական մարմնի մահից հետո նույնպես: Հայտնվեց Օսիրիս աստծո դատաստանը, որտեղ մահացածի սիրտը կշռում էին նժարների վրա: Եթե սիրտը չափազանց ծանր էր լինում վատ արարքներից, մարդը կյանքի շարունակություն չէր ստանում:

Նա դադար տվեց և ավելացրեց.

— Եվ հայտնվեց «Մաատ» հասկացությունը: Դա պարզապես աստվածուհի չէ: Մաատը կարգն է, ճշմարտությունը, արդարությունն ու տիեզերական հավասարակշռությունը: Տիեզերքում ամեն ինչ պետք է համապատասխանի Մաատին: Մարդն այլևս տարերքների անօգնական խաղալիքը չէ, ինչպես շումերների մոտ: Նա դառնում է այս մեծ կարգի մասնակիցը, թեև դեռևս՝ չափազանց կախյալ մասնակիցը:

Թենգիները հանդարտորեն ասաց.

— Ուրեմն, մահվան սարսափն այլևս այդքան վերջնական չէ:

Յուսուֆը գլխով արեց.

— Բայց աստվածները նախկինի պես ահարկու են: Կենդանիների՝ բնության ուժերի գլուխներով: Միայն թե հիմա այդ ուժերը ներառված են մեկ միասնական կարգի մեջ:

Սրահում կարճատև դադար տիրեց: Աննան հանկարծ արտասանեց՝ նայելով իր առջև.

— Եթե այս տեսանկյունից նայենք... Շումերները, հետո Եգիպտոսը... Չէ՞ որ սրանք պարզապես տարբեր ժողովուրդներ ու կրոններ չեն: Սրանք կարծես միևնույն ուղու աստիճանները լինեն:

Հայր Միխայիլը դանդաղորեն գլխով արեց.

— Եվ իհարկե, հավանաբար, նույնպես շարունակություն կա:

Յուսուֆը տրորեց քթարմատը.

— Այդ դեպքում կարելի՞ է փորձել վերականգնել ամբողջ շղթան:

Թենգիմը թեթևակի ժպտաց.

— Իսկ ինչո՞ւ կանգ առնել կես ճանապարհին:

Ֆրանցը քմծիծաղ տվեց.

— Հիմա արդեն ես էլ եմ իսկապես հետաքրքրված:

Սոֆին նստեց, բայց նրա աչքերը փայլում էին.

— Ուրեմն շարունակո՞ւմ ենք մինչև վերջ:

Արշամը միայն հագիվ նկատելիորեն գլխով արեց: Էլին նայեց բոլորին.

— Եթե մենք իսկապես կամենում ենք հասկանալ, թե ինչպես է շարժվել մարդկային ինքնագիտակցությունը, ապա իմաստ ունի անցնել ամբողջ ուղին: Մեթոդաբար (հետևողականորեն):

Աննան արդեն բացել էր հեռախոսի նշումները.

— Այդ դեպքում ես կհետևեմ ժամանակագրությանը, որպեսզի չշփոթվենք:

Սկզբում հաջորդականության և թվականների շուրջ

փոքրիկ վեճեր ծագեցին: Աննան հանգիստ ճշտումներ էր անում: Աստիճանաբար պատկերը պարզվեց: Նա գրի առավ և բարձրաձայն արտասանեց ամբողջ կարգը.

●
Շումերներ (մոտավորապես մ.թ.ա. 4000–1750 թթ.)

●
Հին Եգիպտոս (մոտավորապես մ.թ.ա. 3100 թ. – մ.թ.ա. 30 թ.)

●
Վեդայական շրջան և Կրիշնա (ավանդաբար՝ մոտ մ.թ.ա. 3100 թ., ակադեմիականորեն՝ Ռիգվեդա, մոտավորապես մ.թ.ա. 1500–1000 թթ.)

●
Մովսես (ավանդաբար՝ մ.թ.ա. XIII–XV դդ.)

●
Զրադաշտ (մոտավորապես մ.թ.ա. X–VI դդ.)

●
Բուդդա (մ.թ.ա. V–IV դդ.)

●
Քրիստոս (մ.թ. 1-ին դար)

●
Մուհամմեդ (մ.թ. VII դար)

●
Եվ այն, ինչ գալիս է հետո... մինչև մեր օրերը:
Ոչ ոք այլևս չառաջարկեց դադարեցնել գրույցը:
Ոչ ոք հետ չքաշվեց:

Ձնածածկ լեռնանցքի մեջտեղում կանգնած
միկրոավտոբուսի նեղլիկ սրահում ութ մարդ որոշում
ընդունեցին անցնել գիտակցության էվոլյուցիոն ամբողջ
ուղին՝ մինչև վերջ: Պատուհանից այն կողմ ձյունը գրեթե
դադարել էր: Ուղին դեռ նոր էր սկսվում:

Գլուխ 3. Շունչը, որ ստիպում է ամեն ինչին ապրել Մաս 1. Ի՞նչ է գիտակցությունը

Այն բանից հետո, երբ էվոլյուցիոն ուղու հաշորդականությունը բարձրաձայն արտասանվեց և ընդունվեց բոլորի կողմից, սրահում դարձյալ լռություն տիրեց: Ոչ թե ծանր, ինչպես նախկինում, այլ ավելի կենտրոնացած:

Արշամը փոքր-ինչ առաջ թեքվեց և ցածրաձայն ասաց.

— Թույլ տվեք մի հարց տալ: Արդյո՞ք մեզնից որևէ մեկի ներսում հսկամարտություն չի առաջանում այն բանից հետո, երբ այս աստիճանները տեսանելի դարձան:

Մի քանի վայրկյան ոչ ոք չէր պատասխանում: Հետո հայր Միխայիլը ծանր հառաչեց.

— Կա՛: Մի փոքր: Ասես ներսում ինչ-որ բան դիմադրում է: Սեփական ավանդույթը միակն ու վերջնականը համարելու սովորությունը:

Յուսուֆը գլխով արեց.

— Այո՛: Լարվածություն են գգում: Թեև բանականությունը հասկանում է, որ խոսքը որևէ բան խլելու մասին չէ:

Էլին հանդարտորեն ավելացրեց.

— Կաբբալայում մենք խոսում ենք աստիճանների մասին: Բայց երբ տեսնում ես դրանք այսպես շարված... թեթևակի անհանգստություն է հայտնվում:

Թենգինը միայն թեթևակի խոնարհեցրեց գլուխը՝ հաստատելով, որ ինքն էլ է զգում այդ շարժումը ներսում:

Արշամը մի փոքր սպասեց և հանգիստ ասաց.

— Սա ընդամենը մարդու անցած ուղին հասկանալու փորձ է՝ առանց կանխակալության: Այն ոչ մի կերպ չի կարող նվաստացնել կամ վիրավորել ձեր խորը ներքին կապվածությունը սեփական հավատալիքներին: Ընդհակառակը: Ավելի լայն նայելու ձեր քաջ և կամավոր համաձայնությունը միայն վկայում է ձեր իմաստության հանդեպ տաժաժ հարգանքի մասին:

Բոլորը լուռ ընդունեցին այս խոսքերը: Լարվածությունն զգալիորեն թուլացավ:

Այդ ժամանակ Արշամը տվեց երկրորդ հարցը.

— Իսկ ի՞նչ է գիտակցությունը ձեզ համար: Ինչպե՞ս կարող եք այն ձևակերպել: Ուրբե՞ր են դրա կրողները:

Ջրույցը բռնկվեց միանգամից:

Աննան հաստատական ասաց.

— Գիտակցությունը նյութի բարդ կազմակերպվածության արդյունք է: Առաջին հերթին՝ ուղեղի: Քարը կամ ջուրը գիտակցություն չունեն:

Ֆրանցը պաշտպանեց նրան.

— Դրանք պարզապես բնական գործընթացներ են՝ քիմիա, ֆիզիկա: Ոչ ավելին:

Հայր Միխայիլը հակադարձեց.

— Գիտակցությունը մարդուն տրվել է Աստծո կողմից: Կենդանիներն այլ կարգի հոգի ունեն, իսկ անկենդան նյութը՝

ամեննին չունի:

Յուսուֆն ավելացրեց.

— Գիտակցությունը պատկանում է նրան, ով ընդունակ է պատասխան տալ Արարչի առջև:

Էլին խոսում էր ավելի զգուշորեն.

— Ամեն ինչ տոգորված է լույսով, բայց դրա դրսևորման աստիճանը տարբեր է:

Թենգինը կարճ կապեց.

— Կա միտք, և կա գիտակցում: Մնացած ամեն ինչը պատճառների ու հետևանքների հոսքեր են:

Վեճերն աշխույժ էին, բայց՝ առանց ագրեսիայի: Վերջապես Սոֆին, ով մինչ այդ միայն լսում էր, նայեց Արշամին.

— Իսկ Դուք ինքներդ ինչպե՞ս կձևակերպեիք դա:

Արշամը ցածրաձայն պատասխանեց.

— Ես կպատասխանեմ Մոր՝ Միրրա Ալֆասայի խոսքերով. «Գիտակցությունը այն շունչն է, որ ստիպում է ամեն ինչին ապրել»:

Կարճատև լռություն տիրեց:

Յուսուֆը հարցրեց.

— Լավ է ասված: Իսկ նա... մուսուլմանուհի՞ է:

Աննան ենթադրեց.

— Ամենայն հավանականությամբ՝ թրքուհի է:

Թենգինը խոնարհեցրեց գլուխը.

— Թույլ տվեք իմանալ, թե ո՞ւմ մասին եք խոսում:

Արշամը պարզ պատասխանեց.

— Նրա, ում մասին հենց նոր ասացի՝ Մոր՝ Միրրա Ալֆասայի: Կարդինալ Էժեն Տիսերանը, ով այցելել էր Հնդկաստան 1953 թվականին, իսկ ավելի ուշ՝ 1964-ին, ուղեկցում էր Պողոս VI Պապին, խորապես տպավորված էր նրանով և հետագայում պաշտպանում էր Մորն ու Աշրամը: Մայրը պատմում էր նաև Պողոս VI Պապի հետ ունեցած նուրբ հոգևոր կապի մասին՝ նախքան Պապի Հնդկաստան կատարած այցը:

Նա լռեց՝ թույլ տալով, որ խոսքերն ընկալվեն, և շարունակեց.

— Գիտակցությունն առկա է բոլոր մակարդակներում: Ամենափոքր մասնիկի՝ ատոմի, մոլեկուլի, քարի, ջրի, բույսի, կենդանու և մարդու մեջ: Տարբերությունը միայն դրսևորման աստիճանի և որակի մեջ է:

Ֆրանցն իսկույն տարութերեց գլուխը.

— Անկենդան նյութի մեջ գիտակցություն չկա՛: Դրանք պարզապես բնության օրենքներ են:

Աննան պաշտպանեց նրան.

— Ոչ մի գիտական ապացույց չկա, որ քարը կամ ջուրը գիտակցություն ունեն:

Արշամը չվիճեց: Նա միայն ասաց.

— Կան դիտարկումներ: Ճապոնացի հետազոտող Մասարու Էմոտոն ցույց է տվել, թե ինչպես է ջուրը՝ տարբեր խոսքերի ու ներքին վիճակների ազդեցության տակ, սառչելիս ձևավորում կա՛մ ներդաշնակ բյուրեղներ, կա՛մ քառսային, քայքայված պատկերներ:

Սոֆին գլխով արեց.

— Ես կարդացել եմ այդ մասին: Լուսանկարներն իսկապես չափազանց տարբեր են:

Զրույցը դարձյալ մտավ փակուղի: Այդ ժամանակ Արշամն առաջարկեց.

— Թույլ տվեք մի պատմություն պատմել:

Նրա ձայնն ավելի մեղմացավ.

— Ժամանակին չորս եղբայրներ էին ապրում: Նրանք շատ էին սիրում միմյանց, բայց հաճախ էին վիճում: Մի օր ավագ եղբայրը լսեց, որ հեռավոր մի հովտում անսովոր մի ծառ է աճում, և ճանապարհ ընկավ այն տեսնելու: Վաղ գարուն էր: Ծառն ամբողջությամբ պատված էր վառ կարմիր ծաղիկներով. ասես կրակը գետնից վեր բարձրացած լիներ: Եղբայրը երկար նայեց և վերադարձավ հուզված. «Ես մի հրաշք տեսա: Այս ծառը ծաղիկների կատարյալ բոց է»:

Որոշ ժամանակ անց երկրորդ եղբայրը որոշեց ստուգել: Նա եկավ ամռանը: Ծաղիկներն այլևս չկային: Ծառը կանգնած էր խիտ, մուգ կանաչ, ուժով լի: Նա վերադարձավ և ասաց. «Դու սխալվել ես: Ոչ մի բոց էլ չկա: Դա մի հզոր, կանաչ ծառ է»:

Երրորդ եղբայրը գնաց աշնանը: Տերևները դարձել էին ոսկեգույն ու բոսորագույն, իսկ ճյուղերից օրորվում էին երկար պտուղներ: Նա հայտարարեց. «Դուք երկուսդ էլ սխալ եք: Դա դեղին տերևներով և տաքօրինակ պտուղներով ծառ է»:

Չորրորդը եկավ ձմռանը: Ծառը մերկ էր կանգնած, միայն սև ճյուղերն էին հստակ գծագրվում սպիտակ ձյան ֆոնին: Նա տարուբերեց գլուխը.

— Դուք այդ ամենը հորինել եք: Դա պարզապես մի չոր ու սև ծառ է:

Եղբայրները սկսեցին թեժ վիճել: Յուրաքանչյուրը պաշտպանում էր այն, ինչ տեսել էր իր սեփական աչքերով, և չէր կամենում լսել մյուսներին: Վեճն էլ ավելի էր սաստկանում:

Այդ ժամանակ նրանց ծեր հայրը, ով լուռ լսում էր, ասաց.

— Իմ սիրելիներ՛ր, դուք զուր եք վիճում: Դուք տեսել եք միևնույն կենդանի ծառը: Բայց ձեզնից յուրաքանչյուրը եկել է նրա մոտ իր սահմանված ժամանակին: Գարունը, ամառը, աշունն ու ձմեռը միևնույն էակի տարբեր դեմքերն են: Քանի դեռ ձեզնից յուրաքանչյուրը կառչած կմնա միայն ճշմարտության իր սեփական պատառիկից, դուք այդպես էլ կմնաք երկպառակության (խռովության) մեջ: Իսկ եթե կարողանաք միավորել բոլոր չորս տեսիլքները միասին, այնժամ դուք վերջապես կճանաչեք ծառն այնպիսին, ինչպիսին այն կա իրականում:

Արշամը լռեց:

Որոշ ժամանակ անց Ֆրանցը հարցրեց.

— Ներեցե՛ք, բայց ինչի՞ մասին է այս պատմությունը:

Թենգինը պատասխանեց հանգիստ ու ջերմորեն.

— Իրերի ճիշտ ընկալման մասին: Բոլոր չորսն էլ տեսել էին միևնույն ծառը, բայց յուրաքանչյուրը տեսել էր միայն

այն, ինչ բացվել էր իր առջև իր իսկ պահին, և չէր կամենում ընդունել այն, ինչ տեսել էին մյուսները:

Այս խոսքերից հետո սրահում տիրեց խորին, արդեն՝ գերծ լարվածությունից, անդորր լռություն: Շուտով յուրաքանչյուրն սկսեց տեղավորվել հանգստի համար:

Յուսուֆը կատարեց երեկոյան աղոթքը: Հայր Միխայիլը ցածրաձայն աղոթում էր իր ավանդույթով: Թենգինը՝ նույնպես: Արշամը նստած էր ուղիղ, ոտքերը գետնին, մեջքը ձիգ, աչքերը փակ. նա պարզապես ներկա էր: Ոչ ոք չէր խախտում այդ լռությունը:

Ավելի ուշ Թենգինը մեղմորեն փոխեց դիրքը և շարունակեց մնալ ջինջ անդորրի մեջ: Արշամը դեռ երկար ժամանակ նստած էր անշարժ՝ ձիգ մեջքով, հետո հենվեց նստատեղի թիկնակին և նույնպես քուն մտավ:

Դրսում ձյունն արդեն գրեթե չէր գալիս: Գիշերը պարուրում էր լեռնանցքը:

Մաս 2. Ճիշտ դատողություն

Առավոտը եկավ կտրուկ ու ջինջ:

Ամպերը հեռացել էին: Լեռնանցքի վերևում երկինքը դարձել էր բարձր ու սառցե: Արևը դեռ չէր երևացել լեռնաշղթաների հետևից, բայց լույսն արդեն խիստ էր ու թափանցիկ: Սաստիկ սառնամանիք էր. շնչառությունն իսկույն վերածվում էր սպիտակ գոլորշու:

Սրահում գով էր: Գիշերվա ընթացքում շարժիչը մի քանի անգամ անջատել էին վառելիքը խնայելու համար,

և ջերմությունը մասամբ հեռացել էր: Բոլորն արթնացան քաղցած: Թերմոսների ջուրը վերջացել էր դեռ կեսգիշերին:

Ֆրանցն առաջինը բացեց դուռը: Յուրտը հարվածեց դեմքին:

— Դո՛ւրս գանք,— ասաց նա:— Օդափոխվենք:

Բոլորը մեկը մյուսի հետևից դուրս եկան միկրոավտոբուսից: Ձյունը ճոճռում էր ոտքերի տակ: Օդը կտրուկ էր, ջինջ ու սառցե: Յուրաքանչյուրը խորը շունչ քաշեց: Ինչ-որ մեկը մի բուռ ձյուն վերցրեց ու դրանով շփեց դեմքն ու ձեռքերը: Յուրտն ակնթարթորեն պարզեց միտքն ու արթնացրեց մարմինները: Մի քանի րոպե նրանք պարզապես կանգնած էին լեռնանցքում՝ նայելով շլացուցիչ սպիտակ լանջերին ու բարձր, ջինջ երկնքին: Հետո լուռ վերադարձան սրահ:

Ֆրանցը լուռ, մի փոքրիկ կաթսայի մեջ մաքուր ձյուն հավաքեց մեքենայի տանիքից և այն դրեց տուրիստական փոքրիկ այրիչի վրա, որը միշտ վերցնում էր իր հետ: Ձյունն սկսեց դանդաղորեն նստել ու վերածվել ջրի:

Մինչ ջուրը տաքանում էր, յուրաքանչյուրն իր սովորության համաձայն անդրադարձավ առավոտյան աղոթքին կամ ներքին լուռությանը:

Յուսուֆը նամագ արեց:

Հայր Միխայիլը ցածրաձայն աղոթում էր:

Թենգինը նստած էր ուղիղ՝ աչքերը փակ:

Արշամը նստած էր ձիգ, ոտքերը գետնին, մեջքն ուղիղ, աչքերը փակ:

Ոչ ոք ոչ մեկին չէր շտապեցնում և չէր խախտում այդ լուրջունը:

Միայն դրանից հետո Արշամը տեղից բարձրացավ, բացեց սրահի խորքում գտնվող ուղեբեռի հատվածն ու հանեց խնամքով դասավորված ուսապարկը: Դրա միջից հայտնվեցին.

- բարակ հայկական լավաշի մի քանի մեծ թերթեր,
- ուրցի թեթև բուրմունքով սպիտակ, պինդ պանիր,
- քաղցր, հագեցնող գաթա,
- կեսլիտրանոց մի բանկա մուգ մեղր,
- նույնպիսի մի բանկա հալած յուղ (գհի),
- մեկանգամյա օգտագործման գդալներ և թղթե բաժակներ:

Նա այդ ամենը դասավորեց ծալովի փոքրիկ սեղանի վրա ու հանդարտորեն ասաց.

— Խնդրեմ:

Ֆրանցն իր արկղից հանեց լավ որակի տերևավոր թեյ և շաքարավազի մի փոքր պաշար:

— Դե, քանի որ այսպես դասավորվեց,— փնթփնթաց նա,
— ուրեմն թեյը նորմալ կլինի:

Սկզբում բոլորը պարզապես նայում էին: Հետո Սոֆին ժպտաց, հայր Միխայիլը խաչակնքեց, Յուսուֆը ցածրաձայն մի կարճ շնորհակալական խոսք արտասանեց: Նույնիսկ Աննան գլխով արեց՝ ակնհայտ թեթևացած:

Ուտում էին դանդաղ, առանց շտապելու: Լավաշը ձեռքերով էին պատռում, պանիրը պինդ էր, բայց՝

նուրբ, գաթան փշրվում էր քաղցր շերտերով, մեղրն ու հալած յուղը ջերմություն էին հաղորդում: Ֆրանգը թունդ թեյ թրնեց: Սրահում աստիճանաբար տիրեց իսկական հարմարավետություն ու հարազատ միջավայր:

Զրույցը թեթև էր, գրեթե կատակային: Ֆրանգը պատմում էր, թե ինչպես մի անգամ ձմռանը, հենց այս նույն լեռնանցքի վրա, ուղևորները փորձում էին ձյունից ու չորահացից սույա եփել: Սոֆին ծիծաղում էր: Նույնիսկ Թենգինն էր սովորականից մի փոքր ավելի լայն ժպտում:

Երբ քաղցի առաջին սուր զգացումն անցավ, Սոֆին միացրեց հեռախոսը: Կապ հայտնվեց՝ թույլ, բայց կայուն: Նա արագորեն գտավ անհրաժեշտ տեղեկատվությունն ու բարձրացրեց աչքերը.

— Ճանապարհը փակ է երեք վայրում: Ձյան մեծ կուտակումներ ու փլվածքներ են: Ձնամաքրող տեխնիկան արդեն աշխատում է, բայց դեռ մի քանի ժամ կտևի, հավանաբար՝ մինչև կեսօր կամ ավելի երկար:

Սրահում դադար տիրեց:

— Մենք կարող էինք հայտնվել հենց այդ փլվածքներից մեկի տակ,— ցածրաձայն ասաց Էլին:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.